

26 mai 2014

VM nr. 164

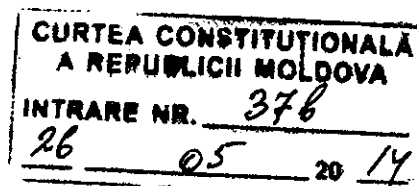
Curtea Constituțională a Republicii Moldova
str. Alexandru Lăpușeanu nr. 28, Chișinău, MD 2004

SESIZARE

privind interpretarea dispozițiilor art. 11
din Constituția Republicii Moldova

Deputați în Parlament:

~~Valeriu~~ / Mihai Chiriac
~~Adrian~~ / Valeriu Dăncuș
Ștefan / George Brăgă
~~Adrian~~ / Corina Puiu

I. OBIECTUL SESIZĂRII

Conform dispozițiilor art. 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 4, alin. (1) lit. b) și art. art. 38 alin. (1) lit. g), 39 și din Codul jurisdicției constituționale, prin prezenta sesizare și ținând cont de dispozițiile art. 135, alin. (1) lit. b) din Constituția Republicii Moldova autorii sesizării solicită respectuos interpretarea art. 118 alin. (3) din Constituție, cu elucidarea prin prisma normelor invocate a întrebărilor:

1. sunt aplicabile prevederile art. 11 din Constituție, având în vedere că deja la momentul adoptării și intrării în vigoare a Constituției pe teritoriul Republicii Moldova erau dislocate trupe militare ale altui stat, fiind astfel *ab initio* lovite de nulitate aceste prevederi?
2. având în vedere rațiunile de existență a statului Republica Moldova, este admisă derogarea de la principiul neutralității permanente consfințite în art. 11 din Constituție în cazul în care perpetuarea neutralității (în forma declarată de art. 11 din Constituție) ar putea duce la dezmembrarea sau chiar dispariția statului?
3. dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a trupelor militare ale unor grupuri de state sau sub mandat internațional contravine prevederilor art. 11 din Constituție?

II. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

[...]

Articolul 11

Republica Moldova, stat neutru

(1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.

(2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.

2. Acordul cu privire la statutul juridic, modul și termenele de retragere a formațiunilor militare ale Federației Ruse, aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova (semnat la 21.10.1994, aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 823 din 09.11.1994)

Articolul 2

Statutul formațiunilor militare ale Federației Ruse pe teritoriul Republicii Moldova este determinat prin prezentul Acord.

Aflarea formațiunilor militare ale Federației Ruse pe teritoriul Republicii Moldova este temporară.

Partea Rusă, ținând cont de posibilitățile tehnice și timpul necesar pentru amenajarea trupelor la noul loc de dislocare, va realiza retragerea formațiunilor militare menționate pe parcursul a trei ani din ziua intrării în vigoare a prezentului Acord.

Acțiunile practice pentru retragerea formațiunilor militare ale Federației Ruse de pe teritoriul Republicii Moldova în limitele termenului fixat vor fi sincronizate cu reglementarea politică a conflictului transnistrean și determinarea statutului special al Regiunii Transnistrene a Republicii Moldova.

Etaplele și graficul retragerii definitive a formațiunilor militare ale Federației Ruse se vor stabili printr-un protocol separat între ministerele apărării ale Părților.

3. Hotărârea Parlamentului privind unele măsuri pentru ameliorarea situației din raioanele nistrene în legătură cu intervenția armată străină (Nr. 1042 din 27.05.1992):

Examinând informația prezentată de domnul Mircea Snegur, Președintele Republicii Moldova, privind situația din Republică în legătură cu intervenția armată, Parlamentul își exprimă îngrijorarea și revolta față de agresiunea deschisă a Armatei a

14-a, ce se află sub jurisdicția Federației Ruse, contra suveranității și independenței statului nostru.

[...]

1. Califică implicarea Armatei a 14-a a Federației Ruse în conflictul armat din raioanele nistrene drept un act de intervenție împotriva Republicii Moldova. Cere Sovietului Suprem și Guvernului Federației Ruse întoarcerea imediată a unităților militare, a armamentului și tehnicii de luptă a Armatei a 14-a în perimetrul garnizoanelor și retragerea ei necondiționată de pe teritoriul suveran al Republicii Moldova. Unitățile militare ale Armatei a 14-a, până la retragerea lor definitivă, nu vor efectua manevre sau exerciții militare și nu-și vor schimba locul de dislocare decât cu acordul prealabil al Guvernului Republicii Moldova.

4. Hotărârea Parlamentului privind unele măsuri de soluționare a conflictului armat din raionale răsăritene ale Republicii Moldova (Nr. 1059 din 11.06.1992):

5. Comandamentul armatei a 14-a, aflate sub jurisdicția Federației Ruse și dislocate pe teritoriul Republicii Moldova, i se cere retragerea necondiționată a efectivului militar și a mijloacelor de tehnică militară din dotarea ei în locurile de dislocare permanentă și suspendarea oricăror aplicații.

Se reafirmă poziția Parlamentului expusă în Hotărârea sa din 27 mai 1992 privind retragerea de pe teritoriul suveran al Republicii Moldova a unităților militare, a armamentului și a tehnicii militare ale armatei a 14-a și a formațiunilor de cazaci.

5. Apel către Parlamentele și popoarele lumii (Hotărârea Parlamentului Nr. 1037 din 26.05.1992)

PARLAMENTELE ȚĂRILOR LUMII să exprime, în concordanță cu principiile dreptului internațional, dezaprobare agresiunii militare fățișe împotriva Republicii Moldova; să întreprindă acțiuni de descurajare a agresorului și de susținere a cererii legitime de retragere imediată și necondiționată a Armatei a 14-a a Federației Ruse și

a detașamentelor de cazaci și mercenari ruși de pe teritoriul Moldovei; să atragă atenția guvernelor asupra necesității de a urmări evoluția evenimentelor din Republica Moldova și să întreprindă demersurile necesare pe plan internațional pentru a curma acțiunile militare agresive la care este supusă țara noastră;

6. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului Nr. 48787 din 08.07.2004 (Cazul Ilașcu și alții c. Moldovei și Rusiei, publicată 21.09.2004)

[...]

32. După declarația de independență a Republicii Moldova, Armata a 14-a a regiunii militare din Odessa a Ministerului Apărării al URSS ("Armata a 14-a"), a cărui cartier general se afla la Chișinău din 1956, a rămas pe teritoriul moldovenesc. Unele mișcări importante de materiale au fost semnalate totuși începând cu anul 1990, printre altele, mari cantități de materiale au început să fie retrase de pe teritoriul moldovenesc.

[...]

380. Curtea a observat că în perioada de conflict a Republicii Moldova, anii 1991—1992, forțele armate ale Armatei a 14-a (care a aparținut succesiv URSS-ului, CSI-ului, și Federației Ruse), staționate pe teritoriul Transnistriei, o parte integrală a Republicii Moldova, au luptat cu și de partea forțelor separatiste transnistrene. [...]

III. EXPUNEREA ARGUMENTELOR ADUSE ÎN SPRIJINUL SESIZĂRII

1. Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, proclamat în art. 11 al Constituției prezintă anumite deficiențe de formulare și de interpretare.

După cum se știe, neutralitatea este fondată pe suveranitatea statelor și reiese din dreptul popoarelor de a-și exercita suveranitatea în corespundere cu idealurile sale.

Neutralitatea permanentă poate fi convențională (atunci când la baza statutului de neutralitate permanentă stă un tratat multilateral internațional) sau unilaterală (bazată pe declarația unilaterală a statului).

Având în vedere că statutul de neutralitate al Republicii Moldova nu a fost recunoscut oficial și expres pe plan internațional de niciun stat și de niciuna din organizațiile internaționale, membră a căroră este Republica Moldova, precum și luând în considerare contextul geopolitic regional, adresăm Înaltei Curți solicitarea de interpretare a prevederilor art. 11 al Constituției Republicii Moldova.

Rațiunea îmbrățișării statutului de neutralitate a fost determinată la momentul adoptării Constituției de o serie de factori, cum ar fi: necesitatea de a consolida suveranitatea în condiții politice complexe și lipsa tradițiilor de statalitate.

Privită prin această optică, proclamarea neutralității are la bază prezența forțelor militare ale Federației Ruse și dorința autorităților legitime de a exclude dislocarea trupelor altor state pe teritoriul suveran al Republicii Moldova. Anume din aceste considerente statutul neutralității a fost detaliat prin prevederile alin. (2) — „Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său”. Cu siguranță, prevederile alin. (2) al art. 11 din Constituție urmează a fi privite în strânsă legătură cu noțiunea de neutralitate declarată în alin. (1) al aceluiași articol.

În aceeași ordine de idei, considerăm că la proclamarea neutralității permanente, intenția legiuitorului suprem a fost de a imprima neutralității un caracter perpetuu, care însă, din punctul nostru de vedere, nu s-a realizat.

Astfel, încă la momentul adoptării și intrării în vigoare a Constituției, pe teritoriul suveran al Republicii Moldova erau dislocate trupe militare ale Federației Ruse, solicitările de retragere ale căroră au început concomitent cu escaladarea conflictului armat în regiunea estică a Republicii Moldova, culminând cu asumarea de către Federația Rusă la Summiturile OSCE din Istanbul (1999) și Porto (2001) a obligației de retragere a armamentului.

Mai mult ca atât, neglijând prevederile acordurilor bilaterale și angajamentele internaționale asumate, armata rusă continuă încă să fie staționată pe teritoriul Republicii Moldova, violând astfel atât prevederile constituționale referitoare la

suveranitatea națională, cât și cele referitoare la neutralitatea permanentă a Republicii Moldova.

Având în vedere contradicția evidentă între dislocarea *de facto* a trupelor militare străine (rusești) în regiunea estică a Republicii Moldova și interdicția *de jure* prevăzută în art. 11 din Constituție, opinăm că neutralitatea permanentă nu s-a realizat *de facto* niciodată pe teritoriul Republicii Moldova și nu poate fi aplicat atâta timp cât, prin prezența armatelor străine, este încălcată condiția de nedislocare a trupelor militare străine.

Reieșind din cele enunțate de mai sus, solicităm elucidarea chestiunii, dacă sunt aplicabile prevederile art. 11 din Constituție, având în vedere că deja la momentul adoptării și intrării în vigoare a Constituției pe teritoriul Republicii Moldova erau dislocate trupe militare ale altui stat, fiind astfel *ab initio* lovite de nulitate aceste prevederi?

2. Rațiunea declarării neutralității constituie perpetuarea suveranității naționale și apărarea independenței teritoriale ale statului. Având în vedere evoluția evenimentelor recente, când în imediata vecinătate a Republicii Moldova au loc atentate la independența și suveranitatea altor state, considerăm oportună excluderea ambiguităților de interpretare în privința art. 11 din Constituție, prin elucidarea, prin prisma rațiunii de existență a statului Republica Moldova, a întrebării dacă este admisă derogarea de la principiul neutralității permanente consfințite în art. 11 din Constituție, în cazul în care perpetuarea neutralității ar putea duce la dezmembrarea sau chiar dispariția statului?

3. Având în vedere contextul politic în care a fost adoptată Constituția Republicii Moldova și, implicit, staționarea forțelor armate ale Federației Ruse pe teritoriul național al Republicii Moldova, la care ne-am referit mai sus, solicităm interpretarea Înaltei Curți a prevederilor art. 11 alin. (2), care stabilește interdicția dislocării trupelor militare ale altor state. Având în vedere varietatea subiecților dreptului internațional, apare logică întrebarea dacă dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova

a trupelor militare ale unor grupuri de state sau sub mandat internațional nu contravine prevederilor art. 11 din Constituție?

IV. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza art. 135, alin. (1), lit. b) din Constituția Republicii Moldova, a art. 4, alin. (1), lit. b) al Legii cu privire la Curtea Constituțională, precum și a art. 4, alin. (1), lit. b) al Codului jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova:

1. Acceptarea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Emiterea unei hotărâri privind interpretarea art. 11 din Constituție, cu elucidarea prin prisma normelor invocate a următoarelor întrebări:
 - a. sunt aplicabile prevederile art. 11 din Constituție, având în vedere că deja la momentul adoptării și intrării în vigoare a Constituției pe teritoriul Republicii Moldova erau dislocate trupe militare ale altui stat, fiind astfel *ab initio* lovite de nulitate aceste prevederi?
 - b. având în vedere rațiunile de existență a statului Republica Moldova, este admisă derogarea de la principiul neutralității permanente consfințite în art. 11 din Constituție în cazul în care perpetuarea neutralității ar putea duce la dezmembrarea sau chiar dispariția statului?
 - c. dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a trupelor militare ale unor grupuri de state sau sub mandat internațional contravine prevederilor art. 11 din Constituție?

mun. Chișinău, Republica Moldova

26 mai 2014